

УДК 332.1; 338.2

JEL Q01

DOI 10.32782/2786-765X/2024-7-15

Мацерук А.А.

здобувач PhD,

Хмельницький національний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2124-6062>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті обґрунтовано важливість заходів щодо забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах війни. Для вирішення завдань забезпечення сталого розвитку необхідно розвивати методологію стратегічного планування з метою доповнення її інструментами, що дозволяють сформулювати та реалізувати більш ефективну траєкторію розвитку територіальної громади. У ході дослідження з'ясовано, що виклики війни обумовили необхідність оновлення Стратегії розвитку територіальних громад. Автором визначено завдання, які необхідно імплементувати у стратегії територіального розвитку, зважаючи на потреби сьогодення. Серед завдань визначено такі: створення безпечного та безбар'єрного середовища; забезпечення соціальної відповідальності, інтеграції внутрішньо переміщених осіб в життєдіяльність громад; управління енергетичною залежністю, що має передбачати заходи щодо посилення енергетичної стійкості / безпеки на відповідних територіях. Рекомендовано більш активно впроваджувати цифрові рішення в діяльність органів місцевого самоуправління. Запропоновані заходи обумовлять вдосконалення рівня надання адміністративних та соціальних послуг, реалізацію принципів відкритості та прозорості; сприятимуть підвищенню інклюзивності та якості життя в громадах. Впровадження інноваційних технологій також забезпечить підвищення стандартів безпеки, екологічності та залучення громадськості до прийняття управлінських рішень, що обумовить зростання рівня довіри мешканців до органів місцевої влади, сприятиме створенню сприятливих умов для роботи та проживання, сталому розвитку територіальних громад, поверненню українців з-за кордону.

Ключові слова: сталий розвиток, територіальна громада, місцеві органи влади, управління, виклики, безпека, стратегія.

Постановка проблеми. Вирішення завдань щодо забезпечення сталого розвитку територіальних громад в сучасних умовах супроводжується численними викликами та ризиками. У центрі уваги органів місцевої влади є оцінювання здатності поточних регіональних стратегій виступити чинним інструментом управління регіональною соціально-економічною системою, не допустити критичного рівня дестабілізації і, по можливості, досягти заявлених стратегічних цілей у означеній перспективі. Війна призвела до руйнування інфраструктури, економічної та соціальної нестабільності, міграції населення, людських втрат. Зважаючи на те, що завдання сталого розвитку було визначено у стратегічних планах розвитку територіальних громад до початку повномасштабного вторгнення в Україну, важливо окреслити спектр завдань, які обумовлені сучасними реаліями, а також заходи, які на рівні територіальних громад реалізуються для нівелювання викликів та створення можливостей забезпечення сталого розвитку територій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання забезпечення сталого розвитку територіальних громад є предметом

дослідження багатьох вітчизняних науковців. Повномасштабне вторгнення РФ на територію України спричинило масштабні виклики та ризики для життєдіяльності людей, функціонування суб'єктів господарювання, територіальних громад, України в цілому. Науковці досліджують проблеми мікро, мезо-, та макро рівнів, спричинені війною, а також окреслюють шляхи їх вирішення. Зокрема, В. Гоблик у публікації [1] розглядає концепцію сталого розвитку регіону як взаємодію економічних інтересів, екологічних, політичних, а також соціальних аспектів розвитку територіальної громади. Вищезазначені аспекти, на думку автора, формують майбутнє територіальної громади та сприяють зміцненню безпеки сталого розвитку територіальних громад на засадах інклюзивного зростання. М. Диха та В. Диха у публікації [2] описують проблеми функціонування енергетичної галузі та забезпечення енергетичної безпеки України; зазначають, що, попри цілеспрямовані ракетні атаки РФ, енергетична галузь національної економіки у вкрай важких воєнних умовах відновлює роботу енергооб'єктів, створює можливості функціонування усіх

інших галузей економіки України та забезпечує життєдіяльність побутових споживачів на підконтрольних Україні територіях. Автори акцентують увагу на важливості модернізації енергетичної галузі, максимальному використанні можливостей відновлювальної енергетики, реформуванні механізму функціонування енергетичного ринку, зважаючи на інтеграцію до європейських енергетичних ринків [2]. У публікації [3] обґрунтовано проблеми функціонування галузі освіти в сучасних реаліях, проблеми забезпечення доступності та безпечності освітнього процесу через війну РФ проти України; окреслено шляхи вирішення проблем, форми міжнародної взаємодії, як важливі передумови для забезпечення якісної освіти у системі досягнення цілей сталого розвитку.

О. Попов та Ю. Орел [4] приділяють увагу проблемам досягнення сталого розвитку територіальних громад з урахуванням нових викликів. На думку авторів, провідним аспектом забезпечення сталого розвитку громади в умовах війни є стратегічне планування як інструмент швидкого реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Автори наголошують на необхідності використання підходів у забезпеченні сталого розвитку, які відповідають сучасним запитам: розвитку децентралізації, цифровізації адміністративних послуг, дистанційної освіти, розвитку телемедицини, альтернативних джерел енергії тощо.

Проте, дослідження питань забезпечення сталого розвитку територіальних громад є актуальним та потребують висвітлення, зважаючи на умови невизначеності, постійної турбулентності та змін, обумовлені викликами війни.

Метою статті є дослідження проблем забезпечення сталого розвитку громад в умовах війни та окреслення інструментів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання соціальних проблем, негативні впливи на екосистеми, політична турбулентність, соціально-економічні дисбаланси є глобальними проблемами сьогодення, які обумовлюють життєдіяльність людей на територіях по всьому світу. У відповідь на це Організація Об'єднаних Націй представила 17 Цілей сталого розвитку у 2015 році як частину всеосяжного порядку денного щодо вирішення цих проблем до 2030 року. Цілі сталого розвитку, який присвячена публікація [5], є масштабними, всеосяжними для вирішення усіма країнами, але реальні зміни починаються на місцевому рівні. Реалізація

цілей сталого розвитку на регіональному рівні обумовлює забезпечення сталого розвитку національних економік та формує динаміку досягнення цілей сталого розвитку на глобальному рівні.

Місцеві органи влади відіграють ключову роль, розробляючи політику, що враховує місцеві потреби. Їх підхід має характеризуватися прозорістю, адаптивністю, інклюзивністю та вимірністю, що допомагає у розподілі ресурсів, реалізації політики та оцінці зусиль, спрямованих на покращення індивідуального благополуччя та досягнення цілей сталого розвитку. Інформуючи мешканців і безпосередньо залучаючи їх до заходів, які реалізуються в напрямі досягнення цілей сталого розвитку, місцеві органи влади мають набагато більше шансів на фактичне досягнення прогресу, адже залучення громад сприяє забезпеченню адаптивності проєктів до місцевого контексту. Кожна спільнота має свої унікальні потреби, серед яких вирішення питань прибирання територій та утилізації відходів, забезпечення питною водою, створення інфраструктурних об'єктів, екологічно чистих виробництв, реалізація заходів та проєктів з енергоефективності тощо.

З метою кращого врахування потреб місцевих громад місцеві органи влади можуть провести просте опитування або поглиблене дослідження основних пріоритетів, які, на думку опитаних, варто реалізовувати насамперед. Результати таких досліджень дають місцевим органам влади інформацію, необхідну для інклюзивного та гнучкого прийняття рішень, виділення ресурсів на пріоритетні напрями досягнення цілей сталого розвитку.

Співпраця та прозорість підвищує підзвітність, оскільки спільноти можуть контролювати витрати, оцінювати зусилля та результати, надавати зворотний зв'язок. Участь спільноти у забезпеченні життєдіяльності громад також зміцнює довіру між членами спільноти та обраними ними посадовими особами, що сприяє підтримці політичного вибору, підвищуючи ймовірність реалізації обраних векторів розвитку.

Заходи з досягнення цілей сталого розвитку територіальних громад визначаються в процесі стратегічного планування. Стратегічне планування сталого розвитку територіальної громади дає можливість забезпечити баланс між такими трьома аспектами: потреба в ефективному управлінні ресурсами; підвищення ролі громадськості; необхідність вдосконалення існуючої практики стратегічного планування сталого розвитку територіальної громади. Більшість стратегій

соціально-економічного розвитку територіальних громад було розроблено у 2020 році на період тривалістю від п'яти до десяти років (до 2030 року). Тривалість стратегії все ж таки можна визнати фактом, що впливає на мотивацію громад інтегрувати ідеї сталого розвитку, оскільки ті регіони, які визначили моделі сталого розвитку як пріоритетні за різними напрямками діяльності, затвердили стратегії тривалістю десять років. Варто також зауважити, що стратегії соціально-економічного розвитку формувалися в довоєнних умовах, тому не враховували виклики, з якими стикнулись громади з лютого 2022 року.

Вагомою проблемою є те, що плануючи своє майбутнє, громади часто орієнтувалися не так на прорив, як на збереження основних параметрів функціонування приблизно за умов попередніх періодів, і головне для них було, – уникнути регресу за підконтрольними їм показниками. Тому, на сьогодні значущим фактом є інтеграція ідей сталого розвитку до регіональних стратегій соціально-економічного розвитку. На рис. 1. представимо універсальні стандарти управління соціально-економічним розвитком територіальних громад в контексті сталого розвитку, які враховані в діючих стратегіях.

Функціонування територіальних громад на сьогодні супроводжується викликами та ризиками, тому є потреба не лише дотримання визначених стандартів управління, а й врахування вимог, обумовлених сучасними реаліями. Більшість територіальних громад України почали переглядати стратегії, доповнюючи їх

новими завданнями, які покликані вирішити проблеми та наслідки, викликані війною. Місцеві ініціативи повинні враховувати не лише екологічні та економічні результати, а й соціальні детермінанти здоров'я та благополуччя, узгоджуючи місцеві пріоритети із національними. Визначаючи головні аспекти досягнення цілей сталого розвитку територіальної громади в умовах війни, необхідно враховувати поточні ризики та можливості. Необхідно використовувати інструменти швидкого реагування на зміни у навколишньому середовищі, раціонально та доцільно розподіляти ресурси. Важливо в даному процесі використовувати гнучке бюджетне планування, щоб мати змогу швидко переорієнтувати фінансові потоки у разі потреби. На даний момент громади переробляють свої стратегії, а декуповані громади розробляють Плани комплексного відновлення. На рис. 2 представимо доповнені стандарти управління соціально-економічного розвитку територіальних громад на принципах сталості в умовах війни.

Отже, загальні стандарти соціально-економічного розвитку територіальних громад в контексті викликів війни доповнено такими стандартами: створення безпечного та безбар'єрного середовища; соціальна відповідальність, інтеграція ВПО в життєдіяльність громад; управління енергетичною залежністю. Зупинимося на кожному з запропонованих напрямів:

– створення безпечного та безбар'єрного середовища. В умовах соціально-економічних та політичних трансформацій, які переживає

Рис. 1. Універсальні стандарти управління соціально-економічним розвитком територіальних громад в контексті сталого розвитку

Джерело: [6]

Рис. 2. Стандарти управління соціально-економічним розвитком територіальних громад на принципах сталості в умовах війни

Джерело: розроблено автором

Україна, питання організації безпечного середовища є надзвичайно важливим. Створення безпечного середовища, забезпечення безпеки людей є процесом формування та реалізації керованої системи, спрямованої на запобігання загрозам та захист від негативних наслідків до досягнення прийнятного рівня захищеності (безпеки). В умовах війни до стратегічного плану розвитку чи плану відновлення варто включити заходи із забезпечення громади укриттями, безпечною інфраструктурою в школах та інших громадських закладах. Також потрібно створити гідні умови для осіб з інвалідністю, щоб вони не мали труднощів з доступом до громадських закладів, могли отримувати швидко та якісне обслуговування, мали доступ до робочих місць, створити освітні програми для ветеранів та людей з інвалідністю, створити центри психологічної підтримки для людей, які потребують такої підтримки. На рівні органів місцевої влади необхідно дбати як про створення безпечного середовища, так і про налагодження необхідного рівня комунікації з громадянами, інформування їх про наявні соціальні програми;

– соціальна відповідальність, інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в життєдіяльність громад. Розробка програм щодо інтегрування ВПО є зоною відповідальності держави та місцевих органів влади. До заходів цього напрямку можуть включатися: забезпечення житлом та медичним обслуговуванням, відшкодування витрат на лікування, надання соціальної підтримки у вигляді матеріальної допомоги та пільг, психологічна підтримка, професійна та реабілітаційна підтримка,

організація різноманітних заходів для підвищення соціальної активності та самореалізації ВПО. Ветеранські простори, служби надання психологічної допомоги, інклюзивні програми на сьогодні активно створюються по усій території України. Зокрема, на забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб спрямована цільова програма «Підтримка та інтеграція ВПО у м. Києві на 2025–2027 роки»; у м. Хмельницькому функціонує Благодійний фонд «Разом для України», громадська організація «Захист – об'єднання волонтерів», Центр психологічної підтримки «Разом з тобою», які надають допомогу людям, що постраждали від війни тощо. Попри виклики війни, які знайшли відображення у публікації [7], необхідно забезпечувати всеохоплюючу та якісну освіту; запроваджувати нові підходи та сучасні технології до освітнього процесу, забезпечувати навчальні заклади комп'ютерною технікою та Інтернетом, розробляти дистанційні програми навчання, зважаючи на їх затребуваність, насамперед для створення можливостей здобувати якісну освіту за україномовними програмами учням, які вимушено перебувають за кордоном, що описано у публікаціях [3; 8]. Також важливим є збереження здоров'я мешканців територіальної громади, надання послуг у зручному форматі (у т. ч. дистанційно), створення можливостей отримання цифрових послуг (е-лікарняні). Це окремі із компонентів, які необхідно реалізовувати для покращення соціальних стандартів життя мешканців громад;

– управління енергетичною залежністю територіальної громади. Підвищення місцевого енергетичного потенціалу входить до

концепції обмеження використання ресурсів та узгоджується із захистом територіальної, екологічної та ландшафтної спадщини, є вкладом територій у виробництво енергії у системі забезпечення енергетичної безпеки країни, вуглецевої нейтральності та сталого розвитку. Звертаємо увагу на підвищення уваги до обговорення питань декарбонізації, здійснення ефективних заходів зі скорочення викидів у багатьох країнах. Послідовна реалізація політики кліматичної нейтральної економіки ЄС вже призвела до скорочення викидів парникових газів, що проаналізовано у публікації [9]. Найбільше викидів здійснюється паливно-енергетичним комплексом. У цьому контексті заслуговує на увагу концептуальне бачення розвитку ринку генерації енергії, яке обґрунтоване у публікації [10]. Авторами представлено концептуальне бачення розвитку енергетичного ринку, аргументовано в розрізі видів генерації енергії. Через постійні ракетно-дронові атаки на об'єкти енергетики актуалізувалися питання розвитку відновлювальної енергетики не лише в контексті екологічності, але й через їх розсосередженість, можливість забезпечення автономії окремих об'єктів, територій в генерації енергії та, відповідно, зменшенні енергетичної залежності та посиленні енергетичної стійкості країни в цілому.

Окрім посилення енергетичної стійкості, екологічної безпечності громади отримують ще фінансово-економічні ефекти від надходження податків, зайнятості працівників на об'єктах альтернативних електростанцій для їх обслуговування тощо.

Підвищенню енергоефективності у громадах сприяють також цифрові рішення. Технологічні досягнення відіграють важливу роль. Мікромережі забезпечують локальне виробництво та розподіл енергії, знижуючи залежність від центральних мереж. Інновації у технологіях зберігання енергії, сучасні акумулятори забезпечують доступність енергії навіть у разі непостійності генерації енергії відновлюваними джерелами, теплові насоси підвищують енергоефективність, прокачуючи тепло. Цифрові технології енергоефективності оптимізують використання енергії, а рішення щодо вуглецевої нейтральності стають все більш затребуваними. Ці технології дозволяють громадам досягати більшої енергетичної автономії, яка так необхідна в умовах війни.

Важливу роль у забезпеченні сталого розвитку територіальної громади відіграє також впровадження сучасних інформаційних технологій. Інформатизація органів місцевого самоврядування є одним із найважливіших напрямів у впровадженні інформаційних технологій

у процес управління державою. Активне впровадження та широке застосування інформаційних технологій у діяльності органів місцевого самоврядування – один із важливих факторів підвищення рівня соціально-економічного розвитку територіальної громади, що дозволяє оперативно доводити інформацію органів влади до населення, і, навпаки, населенню інформувати про наявні проблем [1].

Автори публікації [11] звертають увагу на важливості розвитку стартап-індустрії та зазначають про наявні здобутки українських стартапів у різних сферах: від IT та блокчейну до агротехнологій та медицини. Підтримуємо думку авторів, що Україна має високий потенціал і надалі створювати проєкти, презентувати інноваційні ідеї та заявляти про них на весь світ. Такі стартап проєкти є важливими для забезпечення сталого розвитку територій на інноваційній основі.

Використання Інтернет-технологій у муніципальному управлінні надає численні можливості, основними з яких є:

- підвищення конкурентного потенціалу, інвестиційної привабливості територіальної громади, оскільки створюється імідж прогресивної адміністрації та позитивний імідж громади як місця проживання та роботи;

- підвищення якості взаємовідносин, скорочення часу отримання необхідної інформації, забезпечення цілодобового доступу до інформації та послуг; можливість із будь-якого місця (будинку, офісу) отримати необхідну інформацію.

Реалізація моделі електронного врядування у місцевому самоврядуванні дозволяє знизити ступінь інформаційної нерівності, підвищити прозорість та контрольованість місцевої влади з боку суспільства, скоротити вплив людського фактора у діяльності чиновників на місцях, залучити до управління широкі верстви населення територіальної громади. Вищезазначене особливо актуальне в умовах війни, повітряних тривог, перешкод потрапляння до представників органів місцевого самоврядування офлайн.

Отже, завдання щодо забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах війни є складними, але досяжними, за умов використання інноваційних підходів та врахування всіх наявних викликів.

Висновки. Для забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах війни необхідно розвивати методологію стратегічного планування з метою доповнення її інструментами, що дозволяють сформулювати та реалізувати більш ефективну траєкторію розвитку територіальної громади.

Виклики війни обумовили необхідність оновлення Стратегій розвитку територіальних громад. Зважаючи на потреби сьогодення визначено, що стратегії територіального розвитку необхідно доповнити завданнями щодо: створення безпечного та безбар'єрного середовища; забезпечення соціальної відповідальності, інтеграції ВПО в життєдіяльність громад; управління енергетичною залежністю, тобто запровадження заходів, направлених на посилення енергетичної стійкості на відповідних територіях. Також рекомендовано більш активно впроваджувати цифрові рішення в діяльність органів місцевого самоуправління.

Впровадження запропонованих заходів призведе до вдосконалення рівня надання адміністративних та соціальних послуг,

сприятиме підвищенню якості життя в громадах, а також врахуванню принципів відкритості, прозорості та інклюзивності. Крім того, впровадження інноваційних технологій, підвищення стандартів безпеки, екологічності та залучення громадськості до прийняття управлінських рішень обумовить зростання рівня довіри мешканців до органів місцевої влади, сприятиме створенню сприятливих умов для роботи та проживання, сталому розвитку територіальних громад, поверненню українців з-за кордону. У цьому контексті територіальні громади почали розробляти плани відновлення територій, забезпечення соціально-економічного розвитку громад з урахуванням сучасних реалій, що буде предметом подальшого ґрунтовного дослідження.

Бібліографічний список

1. Гоблик В.В. Конкурентоспроможність економіки регіону та регіональний розвиток. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-83>
2. Dykha M., Dykha V. Bezpieczeństwo energetyczne Ukrainy pod pryzmatem wojny. Poland: Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu, 2023, T. 53(1), P. 71–84. URL: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_53.pdf
3. Dykha M., Dykha V. Problems and prerequisites for achieving quality education in the system of sustainable development goals. Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu. 2024. T. 55(2). P. 259–269. URL: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_55.pdf
4. Попов О.В., Орел Ю.Л. Інноваційні підходи до забезпечення сталого розвитку територіальних громад України в умовах війни. Публічне управління XXI століття: Нові виклики і трансформації: зб. наук. матер. XXIV Міжнар. наук. конф. Харків: ХНУ ім. Каразіна. 2024. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/20914/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81_2024%20%281%29.pdf#page=383
5. Мацерук А.А. Сталий розвиток міст і спільнот у системі цілей сталого розвитку. Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (15 грудня 2023 р.). Луцьк: ЛНТУ. 2023. Частина 1. С. 65–67. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/16073>
6. Хом'як І. Сучасні підходи до управління сталим розвитком територіальних громад в умовах невизначеності. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 8(8). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/15765>
7. Мацерук А.А. Виклики для сталого розвитку громад в умовах війни. Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс: зб. наук. пр. з матеріалами V Міжнар. наук. конф. (31 травня 2024 р.). Черкаси, Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. С. 13–16. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/16072>
8. Dykha V. Indicators of achieving the goal of “Quality education” in the system of sustainable development goals. *Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu*. 2024, T. 55 (2). P. 245–257. URL: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_55.pdf
9. Dykha M., Dykha V. The environmental component in the system of ensuring sustainable development under the prism of modern challenges. *Розвиток міста*. 2024. № 1(01). С. 45–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.1-6>
10. Dykha M., Dykha V. & Zyma V. Conceptual aspects of energy generation market development on the principles of sustainability. *International Interdisciplinary Scientific Journal “Expert”*. 2024. No. 1(2). P. 99–116. DOI: <https://doi.org/10.62034/2815-5300/2024-v1-i2-007>
11. Dykha M., Dykha V., & Gonta S. Development of the startup industry in ukraine: status, challenges, perspectives. *Розвиток міста*. 2024. № 2(02). С. 45–54. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.2-6>

References

1. Hoblyk V. V. (2023) Konkurentospromozhnist' ekonomiky rehionu ta rehional'nyy rozvytok. *Ekonomika ta suspil'stvo*. no. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-83>

2. Dykha M., Dykha V. (2023) Bezpieczeństwo energetyczne Ukrainy pod pryzmatem wojny. Poland: Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu. vol. 53(1), pp. 71–84. Available at: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_53.pdf
3. Dykha M., Dykha V. (2024) Problems and prerequisites for achieving quality education in the system of sustainable development goals. Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu, vol. 55(2), pp. 259–269. Available at: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_55.pdf
4. Popov O. V., Orel Yu. L. (2024) Innovatsiyni pidkholdy do zabezpechennya staloho rozvytku terytorial'nykh hromad Ukrayiny v umovakh viyny. Publichne upravlinnya KHKHI stolittya: Novi vyklyky i transformatsiyi: zb. nauk. mater. XXIV Mizhnar. nauk. konf. Kharkiv: KHNU im. Karazina. Available at: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/20914/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81_2024%20%281%29.pdf#page=383
5. Matseluk A. A. (December 15, 2023) Stalyy rozvytok mist i spil'not u systemi tsiley staloho rozvytku. Aktual'ni problemy upravlinnya sotsial'no-ekonomichnymy systemamy: materialy IX Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Luts'k: LNTU. Chastyna 1. pp. 65–67. Available at: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/16073>
6. Khomyak I. (2024) Suchasni pidkholdy do upravlinnya stalym rozvytkom terytorial'nykh hromad v umovakh nevyznachenosti. *Uspikhy i dosyahnennya u nauksi*. no. 8 (8). Available at: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/15765>
7. Matseluk A. A. (May 31, 2024) Vyklyky dlya staloho rozvytku hromad v umovakh viyny. Rozvytok naukovoyi dumky postindustrial'noho suspil'stva: suchasnyy dyskurs: zb. nauk. pr. z materialamy V Mizhnar. nauk. konf. Cherkasy, Vinnytsya: TOV «UKRLOHOS Hrup». pp. 13–16. Available at: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/16072>
8. Dykha V. (2024) Indicators of achieving the goal of “Quality education” in the system of sustainable development goals. *Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu*, vol. 55 (2), pp. 245–257. Available at: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_55.pdf
9. Dykha M., Dykha V. (2024) The environmental component in the system of ensuring sustainable development under the prism of modern challenges. *Rozvytok mista*. no. 1(01). pp. 45–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.1-6>
10. Dykha M., Dykha V. & Zyma V. (2024) Conceptual aspects of energy generation market development on the principles of sustainability. *International Interdisciplinary Scientific Journal “Expert”*, no. 1(2), pp. 99–116. DOI: <https://doi.org/10.62034/2815-5300/2024-v1-i2-007>
11. Dykha M., Dykha V., & Gonta S. (2024) Development of the startup industry in Ukraine: status, challenges, perspectives. *Rozvytok mista*, no. 2 (02), pp. 45–54. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.2-6>

Стаття надійшла до редакції 30.10.2024

Artem Matseluk

Postgraduate Student,

Khmelnytskyi National University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2124-6062>

ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COMMUNITIES IN WAR CONDITIONS: PROBLEMS AND TOOLS FOR THEIR SOLUTION

The article substantiates the importance of measures to ensure the sustainable development of territorial communities in wartime. To solve the tasks of ensuring sustainable development, it is necessary to develop a strategic planning methodology in order to supplement it with tools that allow formulating and implementing a more effective trajectory of territorial community development. The study found that the challenges of the war necessitated the updating of Territorial Community Development Strategies. The author identified tasks that need to be implemented in the territorial development strategy, taking into account the needs of the present. Among the tasks are the following: creating a safe and barrier-free environment; ensuring social responsibility, integration of internally displaced persons into the life of communities; managing energy dependence, which should include measures to strengthen energy sustainability / security in the relevant territories. It is recommended to more actively implement digital solutions in the activities of local governments. The proposed measures will lead to an improvement in the level of provision of administrative and social services, the implementation of the principles of openness and transparency; will contribute to increasing inclusiveness and quality of life in communities. The introduction of innovative technologies will also ensure higher standards of safety, environmental friendliness and public involvement in making management decisions, which will lead to an increase in the level of trust of residents in local authorities, will contribute to the creation of favorable conditions for work and living, sustainable development of territorial communities, and the return of Ukrainians from abroad.

Keywords: sustainable development, territorial community, local authorities, management, challenges, security, strategy.